

Türkiye ve Macaristan'daki Okul Öncesi Eğitim Yaklaşımlarının Kıyaslanması

Ali Günay Balım* , Yasemin Argun** , Tuğba Cüez***

ÖZET

Bu çalışmada, ülkemizde uygulanmakta olan okul öncesi eğitimi ile Macaristan'da uygulanan okul öncesi eğitim kurumlarındaki çalışmaların, eğitim – öğretim açısından kıyaslanması amaçlanmıştır. Türkiye ve Macaristan'daki okul öncesi çocukların yaş gruplarına göre dağılımı, okul öncesi kurumların özellikleri, öğrenci sayısı, eğitim süresi, okullaşma oranı, zorunlu ve ücretli olup-olmadığı, öğretmen ve eğitim kurumu sayısı, eğitim gruplarındaki çocuk sayısı, okul öncesi eğitimin yaygınlaştırılması ve öğretmen yetiştirme modelleri üzerinde durulmaktadır. Okul öncesi eğitimle ilgili olarak her iki ülke bakanlığının uyguladığı kanun, yönetmelik ve genelgeler ele alınmakta ve uygulamadaki değerlendirmeler göz önüne alınarak önerilerde bulunmaktadır. Bu çalışma, okul öncesi eğitim çalışmalarının ortaya konulması ve farklı ülkelerdeki uygulamaların kıyaslanması ve önerilerin daha net ortaya çıkarılması yönünden önemlidir.

Anahtar Kelimeler: Okul öncesi eğitim , Türkiye , Macaristan

ABSTRACT

In this study it is aimed to compare the studies in preschool educational institutions applied in Turkey and Hungary in terms of education and training. The distribution of preschool children in Turkey and Hungary according to their age, the characteristics of preschool institutions, the number of students, the period of education, the percentage of the increase in the numbers of schools, the fact that whether the education is free or not, the number of teachers and educational institutions, the numbers of students in educational groups, the prevailing preschool education and teacher training models are focused. The laws that both countries ministries apply in preschool education are dealt with and suggestions are given considering the evaluations in application in this subject. This study is important in terms of putting forward the preschool educational studies and comparisons of the applications in different countries and finding out the suggestions more clearly.

Keywords: Preschool educations, Turkey, Hungary

GİRİŞ

Okul öncesi yıllarını içine alan dönem, çocuğun sosyal, duygusal, zihinsel ve fiziksel gelişimlerinin insan yaşamının en hızlı olduğu yıllardır. Bu nedenle toplumların iyi yetişmesi, insan gücünün ve bireylerin potansiyellerinin ortaya çıkması için hayati öneme sahip bir dönemdir.

Çocukluğun gelişimiyle ilgili yapılan araştırmalar, çocukluğun yeniden keşfi ve düşünürlerin ilgi alanına girmesi 16 – 17. yüzyıldan itibaren başlamıştır. Günümüzde okul öncesi dönem olan 0 – 6 yaşlarının kişinin geleceğini belirlemedeki etkisinin önemli

olduğu fikri giderek daha fazla kabul görmektedir.

Birçok ülkede okul öncesi eğitim kurumları çeşitlilik gösterdiği gibi, uygulanan program modelleri yönünden de farklıdır. Bazı ülkelerdeki programlar çocukla iletişim kurarak doğrudan eğitilmesini amaçlarlarken, bazıları ise anne - babayı eğitime yoluyla çocuğa ulaşmayı hedeflemektedir. Bazı yaklaşımlarda anne - baba ve çocuk birlikte eğitime alınmakta, bir yandan çocuklar eğitilirken bir yandan da anne - babalara çocukların gelişmesini nasıl destekleyecekleri öğretilmeye çalışılmaktadır. Bunun yanında ev ziyaretleri ve kurumdaki eğitimin evdeki devamlılığını sağlamaya çalışan

* Ali Günay Balım, Yrd.Doç.Dr., DEU Buca Eğitim Fakültesi İlköğretim Bölümü, 35160 İzmir. agunay.balim@deu.edu.tr

** Yasemin Argun, Yrd.Doç.Dr., DEU Buca Eğitim Fakültesi İlköğretim Bölümü, 35160 İzmir. yasemin.argun@deu.edu.tr

*** Tuğba Cüez, DEU Eğitim Bilimleri Enstitüsü Yüksek Lisans Öğrencisi. İzmir

çok amaçlı modellere de rastlanmaktadır (Demirel;2000;1-9).

Çeşitli ülkelerde çocukları kurumlarda eğitmeyi amaçlayan programlar, eğitim sistemlerinin yapısı içinde yer almaktadır. Bunlar ülkelere göre, anaokulları, ana sınıflar, hazırlık sınıfları, gündüz bakım evleri, birleşik okul öncesi merkezler, çocuk bakım merkezleri ve oyun grupları vb. isimlendirilmektedir (Oktay, 1999: 63-66).

Ülkelerin okul öncesi eğitim yaklaşımlarını ve mevcut durumlarının kıyaslanması, sonraki hedeflerin daha gerçekçi belirlenebilmesi için önemlidir.

Araştırmanın Problemi Türkiye'deki Okul Öncesi Eğitim

Ülkemizde okul öncesi eğitim kurumlarının açılmasında öncelikle toplumsal amaçlar ağır basmaktadır. Okul öncesi eğitim kurumlarını incelediğimizde farklı resmi ve özel kurumlara bağlı açılan merkezler vardır. Son yıllarda okul öncesi kurumlarını tek bir çatı altına toplama çalışmaları sürmesine rağmen bu çeşitlilik halen yürürlüktedir. Ulusal düzeyde eğitim ve öğretim koordinasyonunu yürüten M.E.B bu çalışmaların da öncülüğünü yapmaktadır. 222 sayılı İlköğretim ve Eğitim Kanunu'nun yürürlüğe girmesinden sonra, 16 Haziran 1962 tarihinde Anaokulları ve Anasınıfları yönetmeliği yayınlanmıştır. İkinci Beş Yıllık Kalkınma Planı'nda okul öncesi eğitim: "3 - 6 yaş çocuğunun eğitimidir" tanımına yer verilmiştir.

Üçüncü ve Dördüncü Beş Yıllık Kalkınma Planları'nda ülke çapında yaygınlaştırılması gereği vurgulanmıştır. Okullaşma oranının % 10'a çıkarılması için kamu ve özel kuruluş imkanlarından yararlanılmaya özen

gösterilmiştir. 2000 yılına rastlayan Yedinci Beş Yıllık Kalkınma Planı okul öncesindeki okullaşma oranını % 16 oranında öngörmektedir. Bunun yanında nitelik ve nicelik çalışmalarının vurgulandığı dikkati çekmektedir. Okul öncesinin her kademesinde nitelikli eğitim - öğretim çalışmalarının yürütülmesi ve okul öncesi eğitiminin yaygınlaştırılması için bazı hedefler belirlenmektedir (Aral ve Ark, 2000: 21-24).

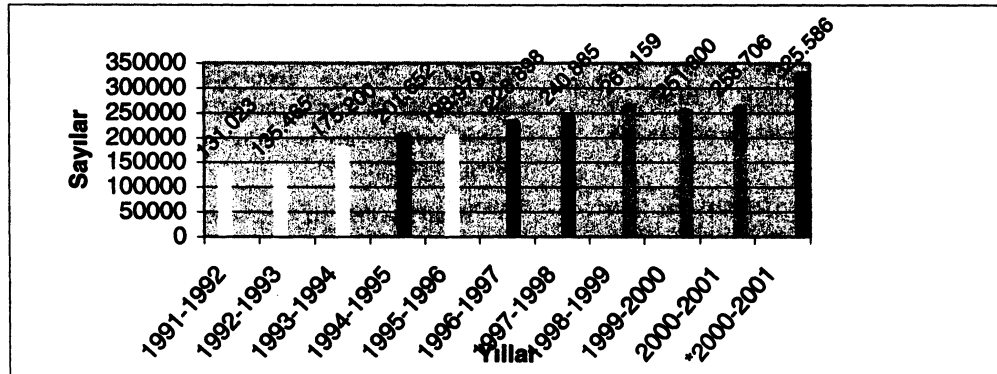
1999 yılında M.E.B. bünyesinde Okul Öncesi Eğitimi Genel Müdürlüğü kurulmuştur. 27 Ekim 1983 tarih ve 18059 sayılı Resmî Gazetede yayınlanan 2828 sayılı Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Kanunu ile 0 - 5 yaş çocuklarının bakım ve eğitimi amacıyla kurum açma ve denetleme yetkisi SHÇEK'e verilmiştir.

Bunun yanında Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığının çıkardığı kanun ve yönetmelikleri gereği çeşitli kamu ve kurumlarında çalışan kadınların çocuklarının bakım ve eğitimi için okul öncesi eğitim merkezleri açılmaktadır. Resmî ve yarı resmî okul öncesi eğitim merkezlerinin yanı sıra özel eğitim merkezleri de okul öncesi faaliyetlerini yürütmektedirler.

2001 - 2002 öğretim yılında; 10.5 bin okul öncesi eğitim kurumunda 256.4 bin öğrenci öğrenim görmekte, 14.5 bin öğretmen görev yapmaktadır. Kadrosuz usta öğrencilerin görevlendirilmesi ile bu sayı öğretmenlerde 19.907 bine, öğrenci sayısı da 325.586 ya çıkmaktadır. Okul öncesi eğitim kurumlarının % 92'si, öğrencilerin % 93'ü ve öğretmenlerin % 87'si resmî niteliktedir (Oktay, 1999: 78-89)

Tablo 1

1992-2001 Yılları Arasında Eğitim Gören Çocuk Sayısındaki Gelişme Oranları Dağılımı



VIII. Beş Yıllık Kalkınma Planı sonunda okullaşma oranı % 25 olarak hedeflenmiştir. Bu orana ulaşmak için, mevcutlara ek olarak 1100 anaokulu ve 5500 öğretmene daha ihtiyaç bulunmaktadır.

Okul öncesi eğitim programı Milli Eğitim Bakanlığı Okul Öncesi Eğitim Genel Müdürlüğü'nün 1/7/1999 Tarih ve 1135 sayılı yasasında tanımlanmıştır.

Okul öncesi eğitim programı, 0-72 aylık çocukların ev ve kurum ortamlarında bilişsel, duygusal-sosyal ve psikomotor yönden sağlıklı gelişmelerinin desteklenmesi esas alınmıştır. 0-36 ay (0-3 yaş) kreş, 37-60 ay (4-5 yaş) anaokulu, 61-72 ay (6 yaş) ana sınıfını kapsamaktadır. Program normal gelişme gösteren çocuklar dikkate alınarak hazırlanmıştır. Aynı zamanda her çocuğun, farklı gelişim ritmi, her grubun ihtiyaçlarının ve her eğitim ortamının imkan ve şartlarının olabileceği göz önünde bulundurularak değişik uygulamalara imkan verebilecek bir esnekliğe sahip olmasına çalışılmıştır. Program, prensip olarak kurumlarda yapılacak eğitimi amaçlamakla birlikte, 0-72 ay grubundaki çocukları olan aileler de ev ortamlarında gerçekleştirebilecek etkinliklerle çocukların gelişimlerinin desteklenmesi amaçlanmaktadır (Yılmaz;1999;14-18).

Milli Eğitim Bakanlığının 26 Şubat 2002 tarihli ve 246779 sayılı Okul Öncesi Eğitim Kurumları Yönetmeliğinde, resmi ve özel okul öncesi çağı kurumlarının gruplandırılmasına gidilmiştir. İlgili yönetmeliğe göre anaokulu 36-72 ay çocukların eğitimi amacıyla açılan eğitim kurumlarıdır. Ana sınıf 60-72 ay, uygulama sınıfı 36-72 ay çocukların eğitimi amacıyla açıklanmaktadır. Yönetmelikte tam gün, yarım gün ve ikili eğitim tanımları yapılmaktadır. Okul öncesi eğitim kurumlarında günde aralıksız altı eğitim saatini geçmeyecek şekilde yapılan eğitime yarım günlük eğitim, aralıksız altı eğitim saatini geçmeyecek şekilde her grupta bir öğretmen olmak koşuluyla sabah ve öğleden sonra yapılan eğitim, ikili eğitim olarak tanımlanmaktadır.

Anaokulları ve uygulama sınıflarında tam gün eğitim yapılması esası getirilmiştir. Ana sınıflarında, bağlı buldukları okulun öğretim şekli ne olursa olsun, yarım gün veya ikili eğitim yapılmaktadır. Okul öncesi eğitim kurumlarınca eğitim yılı süresi en az 180 iş günüdür ve günlük eğitimin başlama ve bitiş

zamanı valilerce belirlenmektedir (Oktay, 1999: 80-82).

Türkiye'de Okul Öncesi Eğitim Modelleri Kurum Merkezli Eğitim

Türkiye'de resmi ve özel kuruluşlar tarafından açılan okul öncesi kurumları Milli Eğitim Bakanlığı, Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme, Üniversite bünyelerinde ve çeşitli işyerlerine bağlı buldukları birimlerce denetlenmektedirler.

Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı olanlar; bağımsız anaokulları, ilköğretim bünyesinde anasınıfları, kız meslek liseleri bünyesinde uygulama okulları ve uygulama sınıflarıdır. Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumuna bağlı olanlar ise çocuk yuvaları, çocuk bakımevleri, çocuk kulüpleri ve çocuk evleri adları altında açılmaktadırlar.

Aile Merkezli Eğitim

Türkiye de Anne-Çocuk Eğitim Vakfı ve Yetişkin Eğitimi Genel Müdürlüğü'nün birlikte gerçekleştirdiği çalışmalar ile Anne-Çocuk Eğitim Programları yürütülmektedir. Bu çalışmalar öncelikle 5-6 yaş çocuğu olan annelerin çocuklarıyla gerçekleştirebilecekleri eğitim etkinliklerini içermektedir. Programın uygulanması sırasında annenin çocuğuyla olduğu kadar eşi, diğer aile bireyleri ve yakın çevresiyle iletişimin olumlu etkilenmesi amaçlanmaktadır. Ayrıca bu çalışmalar üniversitelere bağlı ve çeşitli yayın kuruluşları aracılığıyla da desteklenmektedir.

Kurum-Aile ve Toplum Merkezli Eğitim:

Türkiye de oku öncesi eğitim kaygınlaştırması ve kalitesinin artırılmasına yönelik Çok Amaçlı Okul Öncesi Eğitim Merkezi modeli olarak bilinmektedir. Bu modelde, çocukların anne-babaların, öğretmenlerin ve müfettişlerin eğitimi amaçlanmaktadır. İyi kalitede ve düşük maliyette eğitim hedeflenmektedir. Eğitim merkezinde bağımsız anaokulu, gezici anaokulu, yetişkin eğitim birimi, aile danışma birimi, araştırma birimi ve eğitici materyal ve araç geliştirme birimleri oluşturulmaktadır.

Radyo-Televizyon ve Video Yoluyla Anne-Baba ve Çocuk Eğitim Programı

Radyo, televizyon ve video teknolojisinin eğitimde kullanılması özellikle geniş kitlelere ulaştırmayı amaçlamaktadır.

Bakıcı Anne Eğitim Programı:

Bu program çalışan annelere uygun okul öncesi eğitimi sunmalı, çalışan kadınların çocuklarına düşük ücretli ve kaliteli bakım sağlamak ve aile gelirine katkıda bulunmak isteyen kadınlara iş imkanı sağlamayı amaçlamaktadır.

Öğretmen Yetiştirme

Türkiye deki okul öncesi öğretim kurumlarının işlerliği 1900'lü yıllara dayanmaktadır. Ancak açılan bu okullara nitelikli öğretmen ihtiyacının karşılanması zor olmuştur.

Okul öncesine öğretmen yetiştirme ilk defa 1913-14 öğretim yılında İstanbul Darulmuallimat, içinde ana muallime sınıf ile başlamıştır. Programda yer alan dersler bugün okul öncesi öğretmeni yetiştiren kurumlarda uygulanan programlarla benzerlikler göstermektedir. Bu dersleri; çocuğu tanıma, genel kültür ve formasyon dersleri olarak gruplamak mümkündür. Aynı amaçlarla 1926 yılında İzmir'de Ana Muallimat Mektebi, 1927 de Ankara'da Ana Muallim Mektebi açılmıştır. 1930-33 yıllarında aynı amaçla yetiştirilmek üzere Avrupa'ya öğrenci gönderilmiştir. Bu çabalara rağmen 1960 yılların başına kadar okul öncesine öğretmen yetiştiren kurumlar kısa ömürlü olmuştur. 1961 yılında çıkan 222 sayılı İlköğretim ve Eğitim Temel Kanunu'nun 17. maddesiyle okul öncesine öğretmen yetiştirmek belli esaslara bağlanmıştır. 1963-64 yıllarında kız meslek liselerinin bünyesinde Çocuk Gelişimi ve Bakımı Bölümleri açılmıştır. Öğretmen kaynağı 1935 de Ankara'da ve daha sonra Konya'da açılan Kız Teknik Öğretmen Okullarıdır.

1939 sayılı kanununun 43. maddesi uyarınca okul öncesi eğitime öğretmen yetiştirme görevi, yüksek öğretim kurumlarına devredilmiştir. 1982 yılından itibaren 2 yıllık Anaokulu Öğretmenliği Ön Lisans Programı uygulanmaya başlanmıştır. 1991-92 öğretim yılından itibaren Anaokulu Öğretmenliği Programı 4 yıla çıkarılarak doğrudan eğitim fakültesi bünyesinde ayrı bir bölüm olarak yer almıştır.

1998-99 Öğretim yılında 4306 sayılı yasa ile uygulamaya giren 8 yıllık ilköğretimin getirdiği öğretmen gereksinimi de göz önüne alınarak, Milli Eğitim Bakanlığı ve Yüksek Öğretim Kurumunun işbirliğinde, Öğretmen Yetiştirme Programı yeniden düzenlenmiştir. Bu yasada okul öncesi öğretmenlerinin lisans düzeyinde yetiştirilmesi esası getirilmiştir (Oktay, 1999: 88-97).

Macaristan' daki Okul Öncesi Eğitim

Macaristan eğitim giderlerine ayrılan pay kişi başına düşen milli gelirin %40'ı kadardır. Bunun yanında eğitimin kalitesi ekonomik büyümenin ötesindedir. Son yirmi yılda eğitimin milli gelir içerisindeki geliri artmış, 1970'lerde %3.8 den 1980'lerde %4.5' e ve 1990'lı yıllarda %6-7 düzeyine ulaşmıştır. Eğitim giderlerinin %94'ü devlet ve yerel yönetimlerin bütçesinden karşılanmaktadır.

1990'lı yıllarda, eğitim kurumlarına yönelik uygulama, eğitim kademelerine göre müfredat programları yeniden düzenlenmiştir. Macaristan'daki rejim değişikliği eğitim konusundaki talebe de yansımıştır. Okul öncesi eğitim kurumlarına olan talebi karşılamak amacıyla meslek eğitimi alanındaki çalışmalar devam etmektedir.

Okul öncesi eğitim kurumları 1981'den beri Macar Eğitim Sisteminin bir parçasıdır. Anaokulu 3-6 yaş grubu için düşünülmüştür. Anaokuluna devam isteğe bağlıdır. Ancak 5 yaşından itibaren okula hazırlık için zorunludur.

Macaristan'da okul öncesi öğretime büyük önem verilmektedir. Erken çocukluk dönemi gelişimini destekleyici projeler geliştirilmektedir. Sosyal dezavantajlı çocukları okul öncesi eğitim sisteminden yararlandırmak için oyunla terapi üniteleri, çocukluk dönemi servisleri açılmakta ve eğitimi ücretsiz olarak verilmektedir. Mevcut zorlukları aşabilmek için vakıflardan, insan hakları organizasyonlarından, Uluslar arası ve Avrupa Birliği İnsan Haklarına ayrılan fonlardan, Ebeveynler ve yerel bölgelerin desteğinden yararlanma yoluna gidilmektedir.

Son yıllarda devletin eğitime ayırdığı bütçede kesintiye gitmesi mevcut sorunları artırmaktadır. Bu durum birçok okul öncesi kurumlar ve anaokullarının kapanmasına neden olmaktadır.

Macar Eğitim Sistemi yaşanan yetersizliklere rağmen okul öncesi eğitime olan desteğini giderek artırma çabası içindedir. Macar sosyal servisleri anneye yönelik çok yönlü yardım hizmetleri, çalışmalar için gereken yardımları yapmaya başlamışlardır. Bunlar arasında aylık çocuk ödenekleri, hasta çocukların bakım masraflarının üstlenilmesi gibi yardımlardan söz edilmektedir. Çocukları olan ailelerin konut sorunları karşılanmaya çalışılmaktadır.

Çocukların bakım ve eğitimleri için Ulusal Bakanlıklar, gereken sorumlulukları üstlen-

mekte, toplumdaki farklı statüdeki ailelerin çocuklarına eşit düzeyde kaliteli eğitim sağlama olanakları arttırılmaktadır.

Resmi eğitim sistemi içinde yerini bulan okul öncesi eğitimde 3-6 yaş arasındaki çocukların % 90'ı devlet okullarına devam etmektedir. Bu çocuklar devlet kurumlarında günde üç öğün yemek yenmektedir. Sabah 8.00'de gelmekte ve akşam 16.00 – 18.00 arası evlerine dönmektedirler. Macaristan'da okul öncesi eğitim sınıfları maximum 20 ile sınırlıdır. Her sınıf başına iki öğretmen düşmektedir. Her bir gruptaki bu iki öğretmen en azından 3 veya 4 yıl boyunca bu grubun eğitimi ile ilgilenmektedir.

Okul öncesi eğitim kurumlarında özelleşme büyük oranda 1995'lerden sonra yaygınlaşmaya başlamıştır. Özellikle yerel belediyeler, okul öncesi binaların boya, tamirat, oyun bahçesi vb. işlerin düzenlenmesini üstlenmiş konumdadır. Oyuncak, boyama kitabı vb. ders materyallerinin karşılanması yerel belediyelerce desteklenmekte, ancak çeşitli özel kuruluş, vakıf ve ailelerde bu konuda duyarlı davranmaktadırlar (Füzet, T. 2000; Ev könyve, 1998)

Uygulama Modelleri

Vakıf Kütüphane Programı

Amacı, yeni bilgileri ayrıklı topluluklara ulaştırmaktır. Uzak erişimli kütüphaneler halkın bilgi alma olanaklarına destek vermek amacıyla bilgisayar ve bilgi teknolojilerinden yararlanmaktadır.

Walldorf Okulları

Yerel yönetimlerin bünyelerinde ve desteğinde açılan okullardır (Chair, Vazarhely: 2000). Mahalli idareler ile vatandaşlar tarafından planlanmakta ve finanse edilmektedir. Bu okulların amacı, çocukların sosyal, duygusal ve fiziksel yeteneklerini bir bütün olarak geliştirmektir.

Mika Maka Oyun Tedavi Merkezi

1995 yılından beri çalışmalarını sürdürmektedir. Temel haklardan yoksun ve dezavantajlı çocukların sosyal ve psikolojik gelişimlerinin desteklenmesi için açılan oyunla tedavi merkezidir. Merkezde okul öncesi çocuklara oyun odalarında eğitim imkanları da sağlanmaktadır. Ücretsiz olarak hizmet verilen merkezdeki okul öncesi öğretmenlerinin eğitim çalışmalarını yürütürken ihtiyacı olan çocuk kitapları, oyuncaklar sağlanmaktadır. Çocukların topluma uyumunu ve aileye destek, hizmet vermeyi amaçlamaktadır. Programa yapılan

parasal destek ve ihtiyaçlar kurucusu Barnadett tarafından yapılmıştır. Merkezdeki yapılan çalışmaların olumlu etkileri üzerine, uluslararası programlar geliştirilerek özürü çocukların aileleri için servis paket programı geliştirilmeye başlanmıştır.

Öğretmen Yetiştirme

1993 sonrası Macaristan'da okul öncesi öğretmen yetiştirme hızla önem kazanmıştır. Özellikle Almanya, Fransa ve İngiltere gibi ülkelerin okul öncesi öğretmen yetiştirme modelleri örnek alınmış ve bu bağlamda Avrupa Topluluğu Sokrates Programı çerçevesinde projeler başlatılmıştır.

1995 yılından sonra kolej ve üniversitelerde okul öncesi öğretmen yetiştirme programları açılmış ve bu programlarda öğretmenler 3 ve 4 yıllık eğitim ve formasyon olarak öğretmen olmaktadır. Bu programlarda Avrupa Birliği uyum sürecinde Avrupa değerlerine yönelik derslerde bulunmaktadır (Brauns, H. Müller, W. ; Steinman, S. 1997).

Araştırmanın Örneklemi

Bu araştırmada, Türkiye ve Macaristan'daki okul öncesi eğitim kaç yaş grubu çocukları kapsamaktadır? Türkiye ve Macaristan'da okul öncesi eğitim kurumlarının bağlı oldukları yerler arasında farklılıklar ne düzeydedir? Türkiye ve Macaristan'daki özel ve resmi okul öncesi kurumların oranları nelerdir? Türkiye Macaristan'da Okul Öncesine devam eden çocukların sayısı nedir? Türkiye ve Macaristan'daki yıllık eğitim süresi ve günlük eğitim uygulamaları nasıldır? Türkiye ve Macaristan'daki eğitim kurumlarındaki çeşitlilikler arasındaki farklar nelerdir? Türkiye ve Macaristan'daki okullaşma oranı yüzde kaçtır? Türkiye ve Macaristan'daki eğitim zorunlu mudur? Her iki ülkenin eğitiminin ücretli-ücretsiz uygulamaları farklı mıdır? Türkiye ve Macaristan'daki okul öncesi eğitiminde uygulanan yeni yaklaşımlar arasında ne gibi farklar vardır? Türkiye ve Macaristan'daki okul öncesi öğretmenlerinin sayıları ne orandadır? Okul öncesi eğitim kurumlarının sayılarının oranı nedir? Türkiye ve Macaristan'da okul öncesi eğitimine öğretmen yetiştirme çalışmalarının farklılıkları nelerdir? sorularına cevap aranmaktadır.

Araştırmanın Amacı

Okul öncesi eğitim pek çok ülkede önem verilen eğitim kademesidir. Ancak, her ülkenin şartlarındaki farklılıklar ve okul öncesi eğitimini iyileştirme çalışmaları farklı açılardan ele

alınabilmektedir. Ülkelerin okul öncesine yaklaşımlarını karşılaştırmalı olarak incelemek daha iyi çözüm yolları geliştirmeye alternatifler sunmaktadır. Araştırmada Macaristan ve Türkiye’de okul öncesi eğitim çalışmalarını karşılaştırmalı olarak incelemek farklı iki kültürdeki eğitim sisteminin kuramsal ve uygulamalı olarak benzerliklerin ve farklılıklarını tanımlamak amaçlanmaktadır.

Araştırmanın Yöntemi

Yapılan araştırmada izlenen yöntem çerçevesinde okul öncesi eğitim çalışmalarıyla ilgili Türkiye ve Macaristan’daki kaynaklar taranmıştır. Macaristan ile ilgili seçilen kitapları Türkiye’ye kazandırılarak bütünleştirilmiştir.

Sınırlılıklar

Yapılan araştırma aşağıdaki yönden sınırlılığa sahiptir.

1. Macaristan ve Türkiye’deki okul öncesi eğitim çalışmaları çocukların yaşları, okul öncesi öğretim kurumları, öğrenci sayısı, eğitim süresi, kurumların çeşitliliği, okullaşma oranı, zorunlu olup olmadığı, ücretli olup olmadığı, okul öncesi eğitim yaygınlaştırılması modelleri, öğretmen sayısı, kurum ve çocuk sayıları, öğretmen yetiştirme çalışmaları, yönünden karşılaştırılmıştır.
2. Macaristan’daki okul öncesi eğitiminin incelenmesi elde edilen kaynaklar ile sınırlıdır.
3. Her iki ülkenin okul öncesi eğitimini incelerken 1990 sonrası dikkate alınmıştır.

TABLO 2

Türkiye ve Macaristan’daki Okul Öncesi Eğitiminden Yararlanan Çocukların ve Kurumların Özellikleri, Çeşitliliği, Okullaşma Oranı, Eğitimin Yaygınlaştırılması Modelleri, Öğretmen Yetiştirme Modellerinin Karşılaştırılması

Okul Öncesi Eğitim	Türkiye	Macaristan
Yaş Grubu	0-6 yaş 0-36 ay (0-3 yaş) kreş, 37-60 ay (4-5 yaş) anaokulu, 61-71 ay (6 yaş) anasınıfını kapsamaktadır.	3-6 yaş
Bağlı olduğu kurumlar	Milli Eğitim Bakanlığı, Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu, çeşitli kurum ve kuruluşların yetkili birimleri.	Yerel yönetimler, devletin ilgili bakanlıkları.
Özel ve Resmi Kurumların oranı	Okul öncesi eğitim kurumlarının % 92’ si resmi, % 8’ i özel niteliktedir.	% 90’ ı devlet, % 10 özel niteliktedir.
Okul Öncesi Eğitime Devam Eden Öğrenci Sayısı	2001-02 öğretim yılında 325.586 öğrenci öğretim görmektedir.	7511 öğrenci
Eğitim Süresi	Okul öncesi eğitim kurumlarında eğitim yılı süresi en az iş günüdür. Anaokulu ve	Tam gün eğitim uygulaması verilmektedir. Günde 8.00–18.00 arası eğitim verilmektedir.

	anasınıflarına gün eğitim yapılması esası getirilmiştir.	
Eğitim kurumlarının çeşitliliği	Anaokulu, anasınıfı, uygulama sınıfları, kreş, yuva, gündüz bakımevi, çocuk bakım yurtları	Ana okulu çocukları nurse (hemşire) olarak adlandırılan bakıcılar tarafından bakılmaktadır.
Okullaşma oranı	% 13 düzeyinde	%13.46 düzeyinde
Zorunlu olup olmadığı	Zorunlu değil	5 yaşından itibaren zorunlu
Eğitimin ücretli olup olmadığı	Ücretli	Ücretsiz
Eğitim yaygınlaştırılması için kullanılan modeller	-Kurum merkezli eğitim -Aile merkezli eğitim -Kurum, aile ve toplum merkezli eğitim -Radyo, TV ve Video yoluyla anne-baba ve çocuk eğitim programı -Bakıcı anne eğitim programı	-Dezavantajlı çocukların okul öncesi eğitiminden yararlanmaları amacıyla oyunla terapi üniteleri ve çocukluk dönemi servisleri -Vakıf kütüphane programı -Walldorf okulları
Öğretmen Sayısı	14.5 bin öğretmen görev yapmaktadır. Kadronun usta öğreticilerle ulaştığı değer 19.907 dir.	10.524 öğretmen
Eğitim kurumlarının sayısı	10.500	2500
Eğitim gruplarındaki çocuk sayısı	20 – 25 çocuk	Maksimum 20 ile sınırlıdır
Öğretmen Yetiştirme Modelleri	-1939 sayılı kanununun 43. maddesi uyarınca okul öncesi eğitime öğretmen yetiştirme görevi yüksek öğretim kurumuna devredilmiştir. -1982 yılında 2 yıllık anaokulu öğretmenliği ön lisans programı uygulanmaya başlanmıştır. -1991-92 öğretim yılından itibaren anaokulu öğretmenliği programı 4 yıla çıkarılmıştır. -Formasyon programları ve hizmet içi programlarından geçirek sınıf öğretmenlerin okul	- 1993 yılından sonra Almanya, Fransa ve İngiltere gibi ülkelerin öğretmen yetiştirme modelleri örnek alınmıştır. - Avrupa Topluluğu'nun Sokrates Programı uygulanmaya başlanmıştır. - 1995'ten sonra kolej ve üniversitelerde okul öncesi öğretmen yetiştirme programları açılmıştır. - Formasyon programlarıyla okul öncesine öğretmen atanmıştır.

	öncesi bünyesinde çalışması sağlanmıştır. -1998-99 yılından itibaren okul öncesi öğretmenliğinin lisans düzeyinde yetiştirilmesi esası getirilmiştir.	
--	--	--

Not : M.E.B,Budapeşte Türkiye Büyükelçiliği ve İzmir Macaristan Fahri Konsolosluğundan alınmıştır.

Sonuç

Türkiye'deki okul öncesi eğitimi 0-6 yaş grubunu, Macaristan'daki okul öncesi eğitimi 3-6 yaş grubunu kapsamaktadır. Türkiye'deki okul öncesi eğitim kurumları Milli Eğitim Bakanlığı,Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumuna bağlı olarak hizmet vermektedirler. Kamu kurum ve kuruluşlarına bağlı işyerlerinde çalışan annelere hizmet veren okul öncesi eğitim kurumları ise bünyelerindeki ilgili birimlere bağlı olarak faaliyetlerini sürdürmektedirler. Macaristan'daki okul öncesi eğitim kurumları devletin ilgili bakanlıkları ve yerel yönetimlere bağlı olarak hizmet vermektedirler.

Türkiye'deki okul öncesi eğitim kurumlarının %92'si resmi ve %8'i özel niteliktedir. Macaristan'da ise %90'ı resmi, %10'u özel kurumlardır. Her iki ülkenin okul öncesi kurumlarının nitelik dağılımı benzer oranlardadır.

Türkiye'de 2001-2002 öğretim yılında 325.584 öğrenci okul öncesi eğitim kurumlarında eğitim görmektedir. Macaristan'da ise 7511 öğrenci okul öncesi çağ nüfusunu oluşturmaktadır. Ancak bunların tümü okul öncesi kurumlara devam etmemektedir.

Türkiye'de okul öncesi eğitim kurumlarında eğitim yılı süresi 180 iş günüdür. Okul öncesi eğitim kurumlarında tam gün veya ikili eğitim yapılmaktadır. Macaristan'da eğitim yıl içinde kesintisiz sürdürülmektedir. 8.00-18.00 arası tam gün eğitim uygulanmaktadır.

0-6 yaş grubu çocukların tümüne hizmet verenler kreş ve gündüz bakımevleri adları altında tanımlanmaktadırlar. Macaristan'daki 3-6 yaş grubu çocuklarının okul öncesi eğitim çalışmaları anaokulu (kindergarden) adı verilen eğitim kurumlarında yürütülmektedir. Türkiye'deki okullaşma oranı %13, Macaristan'da % 13,46 düzeyindedir.

Okul öncesi eğitimi Türkiye'de isteğe bağlı, Macaristan'da 5 yaşından sonra zorunlu ve ücretsiz olarak yürütülmektedir.

Türkiye 14.500 öğretmen 325.584 çocuğun öğretim işlerini yürütmektedir. Öğretmen sayısı çocuk sayısına oranlandığında öğretmen başına 22.45 öğrenci düşmektedir. Macaristan'da görev yapan öğretmen sayısı 1.524, okul öncesi çocukları ise 9825 dolayındadır.

Türkiye'deki 2001-2002 yılında 10.500 okul öncesi eğitim kurumu faaliyetlerini sürdürmektedir. Bu kurumların her birine düşen çocuk sayısı 31 Macaristan'da 2500 okul öncesi eğitim kurumunda 7511 çocuk eğitim faaliyetlerini sürdürmektedir. Okul başına düşen çocuk oranı 3,0 dır.Türkiye'deki eğitim kurumları 0-36 ay (0-3 yaş) çocuklarının eğitim çalışmalarını yürütenler kreş, yuva, 37-60 ay (4-5 yaş) grubu çocuklara eğitim hizmeti verenler anaokulu, 61-72 ay (6 yaş) grubu çocukların eğitiminden sorumlu olanlar anasınıfıdır.

Türkiye'deki okul öncesi eğitim gruplarına 20-25 çocuk düşerken, Macaristan'da maksimum 10 çocuktan oluşan gruplarda eğitim verilmektedir. Türkiye' de okul öncesi eğitimi zorunlu değilken, Macaristan'da ücretsiz olma esasına göre yürütülmektedir.

Türkiye'de okul öncesi eğitimin yaygınlaştırılmasında uygulanan modeller kurum merkezli eğitim, aile merkezli eğitim, radyo-televizyon ve video yoluyla anne-baba ve çocuk eğitim programı ve bakıcı anne eğitimi gibi ailenin ve medyanın yaygın kullanımından ve gönüllülük esasına göre hizmet veren birimlerden yararlanılmayı amaçlarken, Macaristan'da dezavantajlı çocukların hem psikolojik tedavilerinin hem de okul öncesi eğitim çalışmalarının yürütüldüğü oyunla terapi merkezleri, geniş kitlelere ulaşmayı planlayan vakıf kütüphaneleri ve yerel yönetimlerin imkanlarından yararlanmayı amaçlayan

Walldorf Okullarını etkin şekilde kullanarak okul öncesini yaygınlaştırmaktadırlar.

Türkiye’de okul öncesine öğretmen yetiştirme modellerine baktığımızda, bu görevi 1939’dan beri yüksek öğretim kurumları üstlenmektedirler. 1982 yılında iki yıllık ön lisans gruplarıyla okul öncesine öğretmen yetiştirilirken, 1991-92 yılından itibaren 4 yıllık lisans programlarıyla öğretmen yetiştirilmeye başlanmıştır. Bunun yanında formasyon programları ve hizmet içi eğitim çalışmalarıyla sınıf öğretmenliğinden okul öncesine öğretmen geçirilerek sayıca yetersizlikler giderilmeye başlanmıştır. Macaristan’daki öğretmen yetiştirme çalışmaları 1993’ten sonra hız kazanmıştır. Almanya, Fransa ve İngiltere’nin öğretmen yetiştirme modelleri incelenmiş ve örnek alınmıştır. Avrupa Topluluğu’nun Sokrates Programı uygulanmaya başlanmıştır.

1995’de kolej ve üniversitelerde okul öncesine öğretmen yetiştirme programları açılmış, ayrıca formasyon programlarından geçirilen öğretmenler de ihtiyaç yönünden atanmıştır.

Öneriler

Türkiye’de Okul Öncesi Eğitimin yaygınlaştırılması çalışmalarına hız kazandırmak amacıyla eğitim fonlarını ve bölgesel yönetimleri devreye sokarak parasal kaynakların çoğaltılması yoluna gidilmelidir. Avrupa’daki eğitim projelerine aktif olarak katılarak kaynak aktarılması sağlanmalıdır.

Okul öncesi eğitimden yararlanılmasını arttırmak amacıyla ücretsiz eğitime geçilmelidir.

Okul öncesi eğitimin kurumları bir merkeze bağlanmalı, çeşitlilik azaltılmalıdır.

KAYNAKLAR

1. Anasınıfı Programı 1994, MEB okul öncesi Eğitimi Genel Müdürlüğü, MEB Basımevi, Ank.
2. Aral N, Kandur A, Can Yaşar M (2000). Okul Öncesi Eğitimi ve Anasınıfı Programları, Yapa Yayınlar, İst.
3. Brauns, H., Müler, H. And Steinmann, S. (1997). A Comparative Study on Germany, France, The UK, and Hungary, Arbeitsbereich 1, Nr.23, Mannheim, Germany
4. Demirel Ö. (2000). Karşılaştırmalı Eğitim, Pagem Yayınlar;Ankara.
5. Eukönyve (1998). Juhasz Gyula Tararkepzo Föislole Gyalarlo Altalaros Iskoloja, Szeged, Hungary
6. Füzet, Tájékoztató (2000). Juhasz Gyula Tanarkepzo Föiskolai, Szeged, Hungary
7. Gurdal A, Yalmaz Vahide (1996). “Azerbaycan, Bulgaristan ve Türkiye’deki İlköğretim Fen Programlarının Karşılaştırılması”, II. Ulusal Eğitim Sempozyumu Bildirileri, M. Ü. Atatürk Eğitim Fak. İstanbul
8. Korkmaz, Pervin (1998). Okul Öncesinde Program Geliştirme, Esin Yayınları, İst.
9. Yılmaz, Nahide (1999). Anaokulu Öğretmeninin Rehber Kitabı, 4. Baskı, Ypa Yayınlar, İstanbul
10. <http://www.hungary.com/hungg/N015/080.html>, The Hungarian Quarterly, Volume 39, NO: 15, Summer 1998, Szeged Hungary
11. Oktay, Ayla (1999) Yaşamın Sihirli Yılları: Okul Öncesi Dönem ; 1. Baskı, Epsilon Yay. İst.<http://oogm.meb.gov.tr>